

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Uw brief van	Ons kenmerk	Contactpersoon	Zoetermeer
	PO/OO/2002/56966		26 november 2002
Onderwerp		Doorkiesnummer	
Beleidsreactie op rapport van Defence for Children			

Op 29 oktober jl. voerde ik met uw Kamer overleg over illegale kinderen in het onderwijs. In dat overleg heb ik een beleidsreactie toegezegd op het rapport "Tussen recht en realiteit" van de organisatie Defence for Children. Bijgaand treft u mijn reactie aan.

Ik heb het rapport met interesse gelezen. Het biedt inzicht in de onderwijsdeelname van kinderen zonder verblijfsstatus in de verschillende onderwijssectoren en doet een aantal aanbevelingen. Tegelijkertijd wordt er door de auteurs op gewezen dat het rapport slechts een oriënterende studie is, waardoor de conclusies met enige voorzichtigheid moeten worden beschouwd. Om deze reden wil ik mij beperken tot een globale reactie op het rapport en grijp ik de gelegenheid aan duidelijk te maken op welke manier het onderwijs voor kinderen zonder verblijfsstatus momenteel is georganiseerd. Uiteraard zal de reactie geplaatst moeten worden in het kader van het bredere kabinetsbeleid.

De uitkomsten, conclusies en aanbevelingen van het oriënterende onderzoek zijn mijns inziens samen te vatten in twee hoofdthema's: de toegankelijkheid van het onderwijs voor illegale kinderen in relatie tot het vreemdelingenbeleid en de bekostiging van de deelname aan het onderwijs door illegale kinderen.

1. Toegankelijkheid van het onderwijs voor illegale kinderen

Recht op onderwijs

De onderzoekers concluderen dat het er naar uitziet dat het onderwijsrecht van illegale kinderen niet geheel gewaarborgd is. Zij bevelen aan op het gebied van wet- en regelgeving goede voorlichting te geven rond wat wel en niet mogelijk is rondom illegale kinderen.

Elk leerplichtig kind – legaal of illegaal – heeft recht op onderwijs. Nederland is daartoe internationale verdragsrechtelijke verplichtingen aangegaan. Daarbij bepaalt de Leerplichtwet dat elke ouder verplicht is zijn kind – legaal of illegaal – in de leerplichtige leeftijd naar school te laten gaan. De leerplichtambtenaar ziet daarop toe. Uit de Koppelingswet vloeit voort dat scholen illegale leerlingen toe mogen laten indien ze jonger zijn dan 18 jaar. Een illegaal kind die voor dat hij 18 jaar wordt een onderwijstraject is gestart, heeft het recht om het lopende onderwijstraject af te maken. Het recht op leerplichtig onderwijs vloeit voort uit een breed gedeeld gevoel van urgentie jongeren toe te rusten voor deelname aan het maatschappelijk leven, waar ook ter wereld. Het onderwijsbeleid voor illegale kinderen staat echter niet op zichzelf. Het onderwijsbeleid is volgend aan het vreemdelingenbeleid in het algemeen.

Informatiebeheer over illegale kinderen in het onderwijs

Gemeenten en scholen zijn niet verplicht om te vragen naar de verblijfsstatus van een leerling. Een schoolleider kan dus niet als 'opsporingsambtenaar' worden ingezet. Ook in de zogenoemde Wet op het onderwijsnummer (Stb.2001, 681) is expliciet bepaald dat het onderwijsnummer niet gebruikt mag worden voor het opsporen van illegalen. In het kader van de implementatie van het onderwijsnummer wordt door besturenorganisaties in Nederland (onder regie van het departement) gewerkt aan het opstellen van een gedragscode voor scholen hoe om te gaan met het Sofi-nummer en de daaraan gelieerde gegevens. Ook worden er afspraken gemaakt met besturenorganisaties over de controle op de naleving van die gedragscode. In de Kamer is tijdens de Kamerbehandeling van de Wet op het onderwijsnummer aandacht gevraagd voor de gevolgen van het invoeren van de Wet op de deelname door leerlingen van illegale ouders, aan het onderwijs. Ik zal de Kamer daarover informeren.

Wachtlijsten taallessen

De onderzoekers signaleren daarnaast dat er in de educatie wachtlijsten bestaan voor het volgen van taallessen. Ik constateer dat deze problematiek los staat van het recht op onderwijs van illegale kinderen tot 18 jaar. Educatie is namelijk onderwijs gericht op volwassenen en kent een wettelijke leeftijdsgrens van toelating tot de opleidingen van 18 jaar.

Diploma's en doorstroom

De onderzoekers stellen dat één van de problemen is dat illegale kinderen geen diploma zouden kunnen krijgen en dat de doorstroom van VO naar MBO stagneert.

De onderwijswetgeving levert echter voor illegale kinderen geen belemmering op als het gaat om het behalen van een diploma. Door de koppelingswet hebben leerlingen recht op het afmaken van hun opleiding als zij met die opleiding zijn begonnen toen zij jonger waren dan 18 jaar. Daaruit vloeit voort dat zij dus ook hun diploma kunnen behalen. In de regel is het vaak wel schoolbeleid om, als zorgvuldigheidsmaatregel, een uittreksel van het geboorteregister te vragen om de juiste naam van de leerling op het diploma te krijgen. Dit is echter niet noodzakelijk en vloeit niet voort uit wetgeving. Wellicht dat voorlichting aan scholen op dit punt uitkomst biedt.

Wat betreft de doorstroom van illegale leerlingen vanuit het VO naar het MBO kan het wel zo zijn dat wet- en regelgeving die buiten het domein van het onderwijs ligt, in de weg kan staan om aan alle aspecten van een opleiding deel te nemen. Zo constateren de onderzoekers terecht dat illegale kinderen (maar ook legale asielzoekers met een W-document) zich niet kunnen inschrijven in een opleiding in de Beroepsbegeleidende Leerweg van het MBO. Voor deze opleiding, waarbij een arbeidsovereenkomst wordt

gesloten, is een tewerkstellingsvergunning noodzakelijk. Deze kunnen illegale kinderen niet overleggen. Om deze reden is de ROC's geadviseerd om illegale kinderen en asielzoekers alleen in de beroepsopleidende leerweg in te schrijven.

Wat betreft de doorstroom van VO naar MBO zou het goed zijn als scholen in staat zijn om deze leerlingen extra te begeleiden. In het kader van de beroepskolom zal bezien worden wat de mogelijkheden zijn om dit te stimuleren. Wat betreft de toegankelijkheid in de beroepsbegeleidende leerweg in het MBO, heb ik inmiddels aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid het verzoek voorgelegd om de kwestie van de tewerkstellingsvergunning opnieuw principiële aan de orde te stellen.

2. Bekostiging van illegale kinderen in het onderwijs

Reguliere en aanvullende bekostiging

In het rapport wordt gesignaleerd dat er sprake is van knelpunten in de bekostiging voor zowel de school als voor ouders.

In de onderwijswetgeving wordt geen onderscheid gemaakt in de bekostiging van legale en illegale kinderen. De reguliere bekostiging voor deelname aan het primair en voortgezet onderwijs is gebaseerd op het volume van het aantal leerlingen.

Om voor aanvullende bekostiging in aanmerking te komen moet voldaan worden aan een aantal voorwaarden. Scholen kunnen in aanmerking komen voor de gewichtenregeling in het primair onderwijs en de CUMI-regeling in het voortgezet onderwijs. Bij de gewichtenregeling in het primair onderwijs moeten scholen het opleidingsniveau van ouders en/of het land van herkomst kenbaar maken. De aanvullende CUMI-bekostiging is gebaseerd op een combinatie van verblijfsduur en land van herkomst. Het is mogelijk dat illegale leerlingen of hun ouders het land van herkomst niet kenbaar durven te maken, omdat bij ouders de angst bestaat dat de school informatie zou kunnen doorspelen aan de vreemdelingenpolitie. In dat geval is er uitsluitend recht op reguliere bekostiging. Ik zal ook op dit punt voorlichting geven.

Naast de aanvullende bekostiging voor scholen kunnen gemeenten, ook voor illegale kinderen, aanspraak maken op aanvullende bekostiging. Gemeenten, die aan de criteria voldoen, ontvangen een budget voor Gemeentelijke Onderwijs Achterstandenbeleid (GOA). Over het GOA-budget kunnen gemeenten zelf beslissen hoe ze dat, binnen de doelen van het Landelijk Beleidskader, inzetten. Deze middelen kunnen ook ingezet worden voor onderwijs aan leerplichtige illegale kinderen. In welke vorm dit gebeurt, is aan de gemeente c.q. de school.

Zoals ik uw Kamer tijdens het vragenuurtje (29 oktober 2002) heb gemeld, houd ik hierbij onverkort vast aan de gedragslijn dat voor extra bekostiging inzage in de vereiste informatie dient te worden gegeven. Ook hier wordt geen onderscheid gemaakt tussen legale en illegale kinderen.

De kosten voor de ouders

De onderzoekers concluderen dat scholen bij grote aantallen illegalen in de problemen kunnen komen, wanneer ouders kosten voor hun schoolgaande (illegale) kinderen niet kunnen betalen. Voorbeelden hierbij zijn de vrijwillige ouderlijke bijdrage, schoolreisjes, overblijven, boekengeld, materiaalkosten en het lesgeld van leerplichtige leerlingen in VO en MBO. Zij stellen als mogelijke oplossingen, het spreiden van leerlingen over scholen en het opzetten van een "Onderwijskoppelingfonds".

Voor een - inkomensafhankelijke - tegemoetkoming in de kosten van hun schoolgaande kinderen kunnen ouders een beroep doen op de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS). Voor vreemdelingen is een aanspraak uit deze wet mede afhankelijk van hun status en verblijfsduur in Nederland. Een vreemdeling wiens status en/of verblijfsduur voor een aanspraak op de WTOS ontoereikend is, kan soms in aanmerking komen voor een buiten invorderingstelling van het lesgeld. Minimum voorwaarde is wel dat die vreemdeling rechtmatig in Nederland verblijft. Zou ook deze voorwaarde terzijde worden geschoven, dan zou het geldende vreemdelingenbeleid sterk worden doorkruist. Ik vind dat niet wenselijk. Studiefinanciering van leerlingen zonder status behoort daarom een aangelegenheid van particulier initiatief te blijven, waarin de overheid geen rol vervult.

Wat betreft de overige kosten zijn het voornamelijk onderdelen van het onderwijsprogramma die (ook voor reguliere leerlingen) niet noodzakelijk zijn voor het behalen van een diploma, zoals schoolreisjes, schoolfoto's en overblijven. Ik ben niet voornemens een Onderwijsontwikkelingsfonds op te zetten, zoals de onderzoekers voorstellen. In de praktijk vinden scholen hiervoor namelijk veelal een oplossing, evenals voor het spreiden van leerlingen. In reactie op het voorstel van spreiding kan ik melden dat er binnen gemeenten en tussen scholen afspraken over spreiding van leerlingen gemaakt kunnen worden. Echter, de vrijheid van schoolkeuze heeft ook betrekking op deze groep 'illegale' kinderen.

3. Tot slot

Ik ben ervan overtuigd dat de huidige wettelijke en financiële voorzieningen op het domein van onderwijs gericht zijn op volledige verwezenlijking van het recht op onderwijs van (illegale) kinderen tot 18 jaar. Een vervolgonderzoek lijkt me op dit punt weinig toevoegen. Wel ben ik, met de onderzoekers, van mening dat er op het gebied van informatievoorziening verbeteringen doorgevoerd kunnen worden. Hiermee kan angst worden weggenomen en de uitwerking van het recht op onderwijs in de praktijk beter worden gewaarborgd. Het lijkt mij dan ook een goede zaak daarin te voorzien. Inmiddels heeft in Uitleg nummer 15 (13 november 2002, pagina 6 en 39) een korte toelichting op het onderwijs aan illegalen gestaan. Op korte termijn zal ik een aantal andere voorlichtingsactiviteiten in gang zetten door middel van gebruikmaking van bestaande voorlichtingskanalen: op het OCenW internet zal een beknopt digitaal dossier met informatie over onderwijs aan illegalen en asielzoekers opgenomen worden, de VNG zal gevraagd worden aan het onderwerp aandacht te besteden in het VNG-blad en het Landelijk Informatie- en steunpunt Speciale Doelgroepen (LISD) zal gevraagd worden adequate voorlichting te verschaffen.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,

(Maria J.A. van der Hoeven)

